

HECE

ÖZEL SAYI: 46

MİTOLOJİ ÖZEL SAYISI

HECE ÖZEL SAYILARI

- 1- TÜRK ÖYKÜCÜLÜĞÜ
- 2- TÜRK ŞİİRİ
- 3- AHMET HAMDİ TANPINAR
- 4- TÜRK ROMANI
- 5- DİRİLİŞ VE SEZÂİ KARAKOÇ
- 6- ELEŞTİRİ
- 7- EDEBİYAT DERGİSİ VE NURİ PAKDİL
- 8- HAYAT, EDEBİYAT, SİYASET
- 9- BÜYÜK DOĞU VE NECİP FAZIL KISAKÜREK
- 10- ÇOCUK EDEBİYATI
- 11- HAREKET VE NURETTİN TOPÇU
- 12- MEKTUP
- 13- NÂZİM HİKMET
- 14- CAHİT ZARİFOĞLU
- 15- MEHMED ÂKİF ERSOY
- 16- MODERNİZMDEN POSTMODERNİZME
- 17- YAHYA KEMAL BEYATLI
- 18- ŞEHİRLERİN DİLİ
- 19- CEMİL MERİÇ
- 20- YERLİLİK
- 21- RASİM ÖZDENÖREN
- 22- GEZİ
- 23- KEMAL TAHİR
- 24- MEDENİYET
- 25- MUHAMMED İKBÂL
- 26- İSLÂM MEDENİYETİ
- 27- ORHAN KEMAL
- 28- BATI MEDENİYETİ
- 29- PEYAMİ SAFA
- 30- GÜNLÜK
- 31- ALİYA İZZETBEGOVIÇ
- 32- DİJİTAL/SAYISAL KÜLTÜR
- 33- AHMET HAŞİM
- 34- AFRİKA
- 35- SABAHATTİN ALİ
- 36- TÜRK EDEBİYATINDA POLEMİKLER
- 37- HİKÂYENİN TÜRKÇE SESİ
ÖMER SEYFETTİN
- 38- KARL MARX
- 39- AKİF İNAN
- 40- DENEME
- 41- ALAEDDİN ÖZDENÖREN
- 42- SANAT
- 43- DOSTOYEVSKİ
- 44- KUDÜS
- 45- SAİT FAİK

EDİTÖRLERDEN

Uğur Polat – Merve N. Türksever / 5

I. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

M. Bilgin Saydam / Mitos'un Tarihi / 11

Cengiz Çakmak / / Mitos'tan Logos'a Geçişin Arka Planı ve Doğa Filozofları / 26

Zeki Tez / Metaller Doğduklarında Kulaklarına Üflenlen Adları / 69

Hüseyin Yılmaz / Mircae Eliade'da Mitlerin Özellikleri / 103

İbrahim Demirci / Kur'an-ı Kerim'de "Esatiru'l-Evvelîn / Mitoloji" / 116

SÖYLEŞİ

Prof. Dr. Fahri Işık ile *Uygarlık Anadolu'dan Doğdu* Kitabı Üzerine Söyleşi / Söyleşen: Uğur Polat / 119

II. BÖLÜM: MİTOLOJİ VE EDEBİYAT

Ali Galip Yener / Edebiyat Eleştirisinde Mitos Teorisi ve Anlatma Arzusu Üzerine / 138

Zeliha Açar / Klasik Türk Şiirinde Zâhirî ve Bâtînî Mitoslar / 146

Sadık Usta / Masal ve Ütopya İlişkisi / 169

Yasemin Mumcu – Batuhan Erdoğan / Tevfik Fikret ve Mitoloji / 182

Yasemin Bayraktar / Kirke'nin Adasına Hapsolmuş Bir Ruh:

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Selim'ine Psikomitolojik Bir Bakış / 201

Emel Aras / Mitikten Moderne: Kahramanın Türk Edebiyatındaki Görünümü Üzerine / 216

Yasamin Golamrahmani / İnan Mitolojisinin Modern Türk Edebiyatındaki En Derin Yansıması: Şehname / 223

III. BÖLÜM: DÜNYA MİTOLOJİSİ:

Pınar Ülgen / Orta Çağ Avrupa'sına Ait Mitolojik Anlatılar Eşliğinde "Vahşi İnsan"ın Simgesel Anlamı Üzerine
Yorumlamalar / 239

Nimet Yıldırım / İnan Mitolojisi / 253

Ergun Kocabyık / Başlangıçta Aşk Vardı: Yaradılış Mitlerinde Kozmik Cinsellik Üzerine / 259

Tülin Arseven / Altın Post Mitinin Medea Tragedyasına Yansıması / 275

Bedia Koçakoğlu / Prometheus'un Gizli Başyapıtı / 283

IV. BÖLÜM: TÜRK MİTOLOJİSİ

Yaşar Çoruhlu / Türk Mitolojisinin Boyutları / 290

Gönül Yonar / Kök Tengri'nin Haberleri: Başlangıç ve Son / 315

Emin Gürdamur / Dede Korkut'un Mitolojik Kökleri ve Bir Arketip Olarak "Tepegöz" / 321

Nadirbek Jurakuziev / Eski Türklerde Dağ Kültü ve Hayat Ağacı Mitolojisi / Çeviren: Hamza Öztürkçü / 332

Ramazan Gafarlı / Azerbaycan'da Yıl Sonu Çarşamba Ritüellerinin Mitolojik Anlambilimi / Çeviren: Serdar Acar / 342

Akedil Toyşanulu / Türk-Moğol Mitolojisi ve Moğol Mitolojisinin Karşılaştırmalı Ayrıntılı Analizi /
Çeviren: Gonca Pehlivan / 354

Emin Gürdamur / Kara Şamanın İzinde / Türk Mitolojisinde Şeytan / 367

V. BÖLÜM: MİTOLOJİ VE SANAT

Jale Nejdet. Erzen / Anadolu Kilimlerinde Neolitik Mitoloji / 380

Oğuz Haşlakoğlu / Dürer'in Bir Simyager Olarak Portesi: "Melencolia I" Gravürü / 389

- Yalçın Çetinkaya** / Hermes'in Kozmik Orkestrası / 401
Nilüfer Öndin / Rönesans ve Mitoloji / Primavera / 407
Murad Babadağ / Poetik Bağlamda Mithos ve Zanaat İlişkisi Üzerine Bir İrdeleme / 416
Meryem Günana / Söz, Ses, Seferde: Boynuz'un Çizgisi / 423
Zeliha Erdoğan Peçe / Tanrı ve Hükümdar İlişkisi Bağlamında Hükümdar Tasvirlerinde Kanat Vurgusu / 466
Ruhi Konak / Geleneksel Türk Resmi ve Mitoloji / 501
A. Çağrı Başkurt / Gölgeler Ardından Bir Kitap ve Siyahlar İçinde Bir Ressam: Mehmed Siyah Kalem / 509
Cihan Yaygın / Müzikle İlişkili Antik Mitlerde, Müzisyen Tanrılar, Çalgı Yapma Mitleri ve Müzisyen Arketipinin İzleri / 539
Murat Bozkurt / Ölüm ve Ötesi Bağlamında Orfik Üçleme / 556

VI. BÖLÜM: MİTOLOJİ VE FELSEFE

- Zeynep Sayın** / Doğruluk Çizgisi / 567
Ahmet Dağ / Mitolojik Bir Kültür Olarak Transhümanizm / 574
Ahmet Feyzi Korur / İki Dünyanın Hikayesi / 579
Özlem Hemiş / Hayâl ve Gölge / 591
Gökdemir İhsan / Sakın Efsane Söyleme / 601
Metin Bal / Homeros'un Odysseia Destanının Felsefi Önemi: Tanrı İnancının Kaynağı ve Sorgulanması / 607
Özgür Taburoğlu / Nazar: Bakışın Mitolojisi / 629
Tuba Nur Umut / Teknolojinin Antik Kökeni: Mitolojide Tehne Kavramı / 645
İlyas Altuner / Mitostan Logosa: İlerleme mi Yoksa Gerileme mi? / 664
Emine Aydoğan / Erken Dönem Nietzsche'de Yunan Mitolojisi ve Tragedya / 671

VII. BÖLÜM: MİTOLOJİ VE MODERN ZAMANLAR

- Lütfü Hanoğlu** / Mit, Bilişsel Gelişim ve Epigenetik / 685
Milay Köktürk / Dijitalin Büyüsü ya da Yeni Mitos / 694
Gökhan Özcan / Modern Bir Mitolojik Mekân: Terapi Odası / 715
Uğurcan Kaçmaz / Lamella: Varlığın Kayıp Parçasından Kendiliğın Tür-Oluşumuna / 721
V. Metin Demir / Burjuva İdeolojisinin Kendini Unutturan Sunumu: Roland Barthes'in Çağdaş Mitolojiler Analizi / 733

TOPLANTI

- Mitoloji ve Deprem Üzerine** / Yöneten: Uğur Polat / Katılanlar: Zeynep Sayın, Ezgi Bakçay, Feyyaz Yaman, Enver Kaya, Behçet Gülleryüz / 742

ÇEVİRİ

- Merlin Donald** / Modern Aklın Kökenlerinin Özü: Kültür Evriminin ve Bilişsel Evrimin Üç Aşaması / Çeviren: Emel Aras / 754
Ikechukwu Anthony Kanu / Afrika Mitolojileri ve Eko-Spiritüelliği / Çeviren: Rüya Uğurlu / 779
Peter E. Gordon / Mit, Kriz ve Bilim / Çeviren: Mustafa Özdemir / 789

YAZAR BİYOGRAFİLERİ / 802

BİBLİYOGRAFYA / 811

EDİTÖRLERDEN

“İnsanın sosyal yaşamındaki tüm kritik anlarda, eski mitik kavramların tekrar söz sahibi olmasına engel olan akılcı güçler tereddüde düşerler.

İşte, bu anlarda mit yeniden doğar.”

(Cassirer’in *The Myth of the State* adlı eserinden aktaran Robert A. Segal)

“Mit, felsefede rasyonelleşti”.

(F.M. Cornford’dan aktaran J. P. Vernant, (*Antik Yunan’da Mit ve Düşünce*))

Mitler, insanlığın tarihi ile yaşattır. Bilgeliğin özünü oluşturan, insanlığın hayatı anlamlandırma, olayları açıklama ve yorumlama çabası ile ortaya çıkan mitler; insana, doğaya, evrene dair kültürel bir perspektif sunar. Bu nedenle mitler edebî, tarihî, felsefî, bilimsel, psikolojik, sosyolojik, antropolojik olmak üzere pek çok açıdan ele alınabilir. Mitlerin gerçekliği, gerçeklikle ilişkisi, evrensel olup olmadığı, bugüne ne söylediğine dair sorulara aranan cevaplar, insanın kendi serüvenini okumasına imkân sağlar. *Hece* dergisi olarak insanlık tarihi boyunca etkili olmuş mit kavramının hususiyetlerini gözler önüne sermek ve bugün bizler için ne anlam ifade ettiğini ortaya koymak adına disiplinler arası bir çalışma olan Mitoloji özel sayısını hazırladık.

Birbirinden değerli entelektüel ve akademisyenlerin katkı sunduğu bu özel sayıda öncelikle, hazırlıklara başladığımız ilk günden itibaren bizlere destek olan ve yardımını esirgemeyen Prof. Dr. Zeynep Sayın’a, yayın danışmanı olmasının yanı sıra yazmış olduğu “Doğruluk Çizgisi” yazısı ve “Deprem ve Mitoloji” başlıklı toplantının tertip edilmesine vesile olması sebebiyle minnettarız.

Özel sayımızın **Kavramsal Çerçeve** bölümünün ilk yazısında Prof. Dr. M. Bilgin Saydam, “Mitos’un Tarihi” yazısı ile mitlerin tarihine derinlikli bir bakış kazanmamızı sağlarken, Prof. Dr. Cengiz Çakmak, “Mitos’tan- Logos’a Geçişin Arka Planı ve Doğa Filozofları” yazısı ile Yunan Mitolojisi içindeki mitos ve logos kavramları ile ilişkili bir analiz sunmaktadır. Prof. Dr. Zeki Tez, “Metaller Doğduklarında Kulaklarına Üflenen Adlar” isimli yazısı ile metallere ilişkin bugüne kadar bildiklerimizi sorgulayan tarihî bir perspektif sunarken, Prof. Dr. Hüseyin Yılmaz, “Mircae Eliade’de Mitlerin Özellikleri” yazısı ile mitolojik müktesebatın duayen isimlerinden olan M. Eliade’nin mitolojilere bakış açısını geniş bir yelpazeden ele alarak bizleri yazarın zihin dünyasında gezintiye çıkarmaktadır. Son olarak bu bölümde yazar İbrahim Demirci, “Kur’an-ı Kerim’de ‘Esatiru’l-Evvelîn / Mitoloji” yazısı ile kavramın Kur’an-ı Kerim’deki yerini hatırlatmaktadır.

Özel sayımızın **Söyleşi** bölümünde Uğur Polat'ın, ülkemizin yetiştirdiği önemli bilim insanlarından olan arkeolog Prof. Dr. Fahri Işık ile Uygarlığın Anadolu'daki serüveni hakkında gerçekleştirdiği söyleşisi yer almaktadır.

Sayımızın **Mitoloji ve Edebiyat** bölümünde yazar Ali Galip Yener, "Edebiyat Eleştirisinde Mitos Teorisi ve Anlatma Arzusu Üzerine" yazısında edebiyat, mitos ve anlatma arzusu üzerinden bir okuma sunarken, Dr. öğretim üyesi Zeliha Açar, "Klasik Türk Şiirinde Zâhirî ve Bâtînî Mitoslar" yazısında, Türk şiirinde mitosların görünen ve görünmeyen yönlerine ışık tutmaktadır. Yazar Sadık Usta, "Masal ve Ütopya İlişkisi" yazısında, masal ve ütopyalar hakkında gerçekleştirdiği okumalara ilişkin araştırmalarını bizlerle paylaşırken, Prof. Dr. Yasemin Mumcu ve araştırma görevlisi Batuhan Erdoğan, "Tevfik Fikret ve Mitoloji" yazıları ile Türk edebiyatının önemli isimlerinden olan Tevfik Fikret'i mitolojinin kadim penceresinden ele almışlardır. Dr. öğretim görevlisi Yasemin Bayraktar, "Kirke'nin Adasına Hapsolmuş Bir Ruh: Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Selim'ine Psikomitolojik Bir Bakış" yazısı ile edebiyatımızın önemli simalarından olan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yarattığı karakterlerden Selim'i psikomitolojik açıdan incelerken, Dr. araştırma görevlisi Emel Aras, "Mitikten Moderne: Kahramanın Türk Edebiyatındaki Görünümü Üzerine" Türk edebiyatı ve kahramanlık olgusu üzerine kapsamlı bir okuma sunuyor. Bu bölümde son olarak akademisyen Yasemin Golamrahmani, "İran Mitolojisinin Modern Türk Edebiyatındaki En Derin Yansıması: Şehname" yazısında, İran edebiyatının Türk edebiyatı üzerindeki etkisini *Şehname* üzerinden ele alan bir yorum sunmaktadır.

Sayımızın **Dünya Mitolojisi** bölümünde Prof. Dr. Pınar Ülgen, "Orta Çağ Avrupa'sına Ait Mitolojik Anlatılar Eşliğinde "Vahşi İnsan"ın Simgesel Anlamı Üzerine Yorumlamalar" yazısında, orta çağların derinliklerindeki insana dair anlamın simgesel boyutlarını tarihî kaynaklar eşliğinde gözler önüne sererken, Prof. Dr. Nimet Yıldırım, "İran Mitolojisi" üzerine olan yazısında, İran dünyasının mitolojik birikimine dair önemli bilgiler vermektedir. Yazar Ergun Kocabıyık, "Başlangıçta Aşk Vardı / Yaradılış Mitlerinde Kozmik Cinsellik Üzerine" isimli yazısında, aşk ve yaradılış mitleri ile cinsellik olgusunu ele alırken, Prof. Dr. Tülin Arseven, "Altın Post Mitinin Medea Tragedyasına Yansıması" yazısında, Euripides tragedyasındaki zenginlik ve iktidarı temsil eden altın post mitinin etkilerine dair bir bakış açısı sunmaktadır. Son olarak bu bölümde Doç. Dr. Bedia Koçakoğlu, "Prometheus'un Gizli Başyapıtı" yazısı ile Prometheus'tan hareketle geniş bir okuma gerçekleştirmektedir.

Sayımızın **Türk Mitolojisi** bölümünde Prof. Dr. Yaşar Çoruhlu, "Türk Mitolojisinin Boyutları" isimli yazısında, konu hakkındaki birikimini yansıtan bir çerçeve içerisinde Türklerin mitolojik tarihini okuyucuya aktarırken, yazar Gönül Yonar, "Kök Tengri'nin Haberleri Başlangıç ve Son" yazısında, başlangıç ve son olguları üzerinden Kök Tengri inancını ele almaktadır. Emin Gürdamur, "Dede

Korkut'un Mitolojik Kökleri ve Bir Arketip Olarak "Tepegöz" ve "Kara Şamanın İzinde / Türk Mitolojisinde Şeytan" isimli yazıları ile, Türk mitolojisi deyince ilk akla gelen karakterlere dair analizlerini okuyucuya aktarırken, Nadirbek Jurakuziev, "Eski Türklerde Dağ Kültü ve Hayat Ağacı Mitolojisi" yazısı ile Türk mitolojisi içindeki dağ ve ağaç sembolleri hakkında bilgi vermektedir. Ramazan Garfarlı, "Azerbaycan'da Yıl Sonu Çarşamba Ritüellerinin Mitolojik Anlambilimi" yazısında Azerbaycan kültüründeki mitolojik olgulardan olan Çarşamba ritüelini ele alırken, Akedil Toyşanulu, "Türk-Moğol Mitolojisi ve Moğol Mitolojisinin Karşılaştırmalı Ayrıntılı Analizi" yazısında, Türk ve Moğol mitolojileri hakkında karşılaştırılmalı analizler yaparak her iki kültür hakkında ip uçları vermektedir.

Sayımızın **Mitoloji ve Sanat** bölümünde Prof. Dr. Jale N. Erzen, "Anadolu Kilimlerinde Neolitik Mitoloji" yazısında Türk kültürünün taşıyıcı unsurlarından olan kilimlerin tarihî ve mitolojik nitelikleri hakkında örnek görseller eşliğinde bilgi verirken, Doç. Dr. Oğuz Haşlakoğlu, "Dürer'in Bir Simyager Olarak Portesi / "Melencolia I" Gravürü" yazısında, Alman rönesansının en önemli figürlerinden olan A. Dürer'in bir gravüründen hareketle derinlemesine analizler yapmaktadır. Prof. Dr. Yalçın Çetinkaya, "Hermes'in Kozmik Orkestrası" yazısında, müzik sanatının mitoloji ile ilişkisini ele alan bir bakış açısı sunarken, Prof. Dr. Nilüfer Öndin, "Rönesans ve Mitoloji / Primavera" yazısı ile, birbirinden çok farklı iki olgu olan "rönesans" ve "mitoloji" sözcüklerinden hareketle söz konusu dönemi merak eden okuyucuya somut görseller eşliğinde bilgi vermektedir. Doç. Dr. Murad Babadağ, "Poietik Bağlamda Mithos ve Zanaat İlişkisi Üzerine Bir İrdeleme" yazısında, poietik kavramının penceresinden kapalı anlamlar barındıran mithos ve zanaat kavramlarına ışık tutarken, ressam Meryem Günana, "Söz, Ses, Seferde / Boynuz'un Çizgisi" yazısı ile, boynuz olgusu hakkında zihnimizi zenginleştiren bir tarihî perspektif sunmaktadır. Sanatçı Zaliha Erdoğan Peçe, "Tanrı ve Hükümdar İlişkisi Bağlamında Hükümdar Tasvirlerinde Kanat Vurgusu" yazısında, tanrı ve hükümdar kavramlarından hareketle tasvir sanatında kullanılan kanat olgusunun ilahi boyutları üzerinde araştırmaları neticesinde elde ettiği tarihî verileri paylaşırken, Prof. Dr. Ruhi Konak, "Geleneksel Türk Resmi ve Mitoloji" yazısında, Türk sanatı deyince ilk akla gelen örneklerden hareketle bu örneklerle ilişkin mitolojik boyutları gözler önüne sermektedir. Yazar A. Çağrı Başkurt, "Gölgeler Ardından Bir Kitap ve Siyahlar İçinde Bir Ressam / Mehmed Siyah Kalem" yazısında, yerli ve yabancı birçok uzmanın hakkında araştırma yaptığı konulardan olan, sırlarla dolu Mehmed Siyah Kalem hakkında araştırmaların sonuçlarını paylaşırken, sanatçı Cihan Yaygın, "Müzikle İlişkili Antik Mitlerde, Müzisyen Tanrılar, Çalgı Yapma Mitleri ve Müzisyen Arketipinin İzleri" yazısında, mitolojide müzik sanatına ait unsurlar hakkında iz sürmektedir. Son olarak bu bölümde yazar Murat Bozkurt, "Ölüm ve Ötesi Bağlamında Orfik Üçleme" yazısı ile sinema ve mitoloji merkezli bir okuma üzerinden bizleri modern za-

manların en önemli iki olgusunun kavşağında düşünmeye sevk etmektedir.

Sayımızın **Mitoloji ve Felsefe** bölümünde Prof. Dr. Zeynep Sayın, “Doğruluk Çizgisi” yazısında, kendine has üslubu ile “çizgi” olgusu hakkında mitolojik açıdan düşünsel bir ziyafet sunarken, Prof. Dr. Ahmet Dağ, “Mitolojik Bir Kültür Olarak Transhümanizm” yazısında, insan ve geleceği hakkında dünyamızın beklediği riskleri ve bunlardan kurtuluş yollarını ele almaktadır. Prof. Dr. Ahmet Feyzi Korur, “İki Dünyanın Hikâyesi” yazısında, felsefe ve sanat tarihi alanında dünyaca ünlü isimlerden olan S. Langer ve onun mitoloji ile ilgili olan düşüncelerine yer vererek özgün yorumlar getirirken, Dr. öğretim üyesi Özlem Hemiş, “Hayal ve Gölge” yazısında, İslam görsel kültür tarihindeki önemli kavramlardan olan hayal ve gölge olgularını kendine has tarzıyla ele almaktadır. Yazar Gökdemir İhsan, “Sakin Efsane Söyleme” yazısında, Antik Yunan düşünürlerinden günümüze yaptığı derinlemesine analizlerle mitoloji kavramına farklı bir bakış açısından bakmamızı salık verirken, Prof. Dr. Metin Bal, “Homeros’un Odyssea Destanının Felsefi Önemi / Tanrı İnancının Kaynağı ve Sorgulanması” yazısı ile, mitolojinin sarp ve zorlu coğrafyasında felsefi düşüncenin yardımıyla yol almamızı sağlamaktadır. Yazar Özgür Taburoğlu, “Nazar / Bakışın Mitolojisi” yazısında, dünya sanatı için can alıcı bir sözcük olan nazar kavramını, mitolojinin süzgecinden geçirerek özgün bir yorum ile bizlerle buluştururken, Dr. öğretim üyesi Tuba Nur Umut, “Teknolojinin Antik Kökeni / Mitolojide Tekhne Kavramı” yazısında, günümüzde birçok disiplinin ortak zemininde yer alan teknoloji olgusunu mitolojideki tekhne kavramı ile karşılaştırmalı bir değerlendirmeye ele almaktadır. Dr. öğretim üyesi İlyas Altuner, “Mitostan- Logosa / İlerleme mi Yoksa Gerileme mi” yazısında, düşünce tarihi açısından ciddi derecede önemli iki kavram olan mitos-logos’u en az onlar kadar önemli iki kavram olan ilerleme – gerileme üzerinden analiz ederken, Dr. öğretim üyesi Emine Aydoğan, “Erken Dönem Nietzsche’de Yunan Mitolojisi ve Tragedya” yazısı ile bizleri ünlü düşünürün bakış açısından Yunan mitolojisinin derinliklerine davet etmektedir.

Sayımızın **Mitoloji ve Modern Zamanlar** bölümünde Prof. Dr. Lütfü Hanoğlu, “Mit, Bilişsel Gelişim ve Epigenetik” isimli yazısında, geleneksel ve yerleşik mitolojik analizlerin dışında bir bakış açısı sunmaktadır. Hanoğlu özellikle günümüz disiplinlerinin kendi iç seslerine kulak vermek suretiyle düştükleri hatayı “mit”, “bilişsellik” ve “epigenetik” olguları ile ele alarak okuyucuyu cesaretlendirirken, Prof. Dr. Milay Köktürk, “Dijitalin Büyüsü ya da Yeni Mitos” yazısı ile her şeyin büyüünü kaybetmeye başladığı bir dünyada, okuyucuya “neyi kaybettiğini hatırlatmak” kabilinden bir ip ucu vermektedir. Uzm. Psikolog ve yazar Gökhan Özcan, “Modern Bir Mitolojik Mekân / Terapi Odası” yazısında, birçok insanın merakını celbeden ve aslında bize insanlığımızdan armağan olan “terapi odası” olgusuna mitolojik bir yaklaşım geliştirerek bizi odaya davet ederken Uğurcan Kaçmaz, Lamella / Varlığın Kayıp Parçasından Kendiliğin Tür-Oluşumuna” yazı-

sında, Freud ve onun tilmizi Lacan'ı, her ikisi için ortak nokta olan "Lamella" kavramı üzerinden ele almaktadır. Bu bölümde son olarak Dr. öğretim üyesi V. Metin Demir, "Burjuva İdeolojisinin Kendini Unutturan Sunumu / Roland Barthes'ın Çağdaş Mitolojiler Analizi" yazısında, burjuva ideolojisine dair çerçeveyi Roland Barthes'ın analizlerinden mülhem tahlil etmektedir.

Mitoloji özel sayımızın **Toplantı** bölümünde ise Uğur Polat, Zeynep Sayın ve arkadaşları Ezgi Bakçay, Feyyaz Yaman, Enver Kaya, Behçet Güleriyüz "deprem ve mitoloji" hakkında konuşmak üzere bir araya gelmektedir.

Özel sayımızın **Çeviri** bölümünde ise dünyaca ünlü bir düşünür olan Prof. Dr. Merlin Donald, "Modern Aklın Kökenlerinin Özü: Kültür Evriminin ve Bilişsel Evrimin Üç Aşaması (Precis of Origins of The Modern Mind: Three Stages in The Evolution of Culture and Cognition)" adlı makalesi ile okuyucularla buluşmaktadır. Afrikalı yazar Ikechukwu Anthony Kanu, dilimize çevrilen "Afrika Mitolojileri ve Eko-Spiritüelliği" adlı yazısında Afrika mitolojileri ile Afrika ekolojik spiritüelliği arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çeviri bölümünde yer alan diğer bir yazı ise Peter Gordon'un, E. Cassirer ve M. Heidegger'in Davos'ta katılmış oldukları semineri tüm ayrıntıları ile ele alan *Avrupa Düşüncesinde Büyük Bölünme* (Continental Divide) adlı kitabından bir bölümdür.

Tüm yazarlarımıza, kendi uzmanlık alanları doğrultusunda ele aldıkları konularla bize geniş bir perspektif sunarak sayımıza yaptıkları katkılardan dolayı teşekkürü bir borç biliriz.

Hece dergisinin sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Ömer Faruk Ergezen'e, mitolojinin disiplinler arası bir şekilde ele alındığı bu kapsamlı sayıya tüm imkânlarını seferber ederek destek olması nedeniyle teşekkür ederiz. Ayrıca katkılarından dolayı Düccane Cündioğlu'na da teşekkür ederiz.

Hece ve *Heceöykü* dergisi yayın kurulu üyelerine dergiye gelen yazıların son okumalarını yapmak gibi zor bir görevi üstlenerek yazıların sorunsuz bir şekilde yayınlanması için sarf ettikleri gayret ve çaba için teşekkür ediyoruz. Tercüme sürecinde seçilen makaleleri titiz bir şekilde tercüme eden çevirmenler Emel Aras, Rüya Uğurlu, Hamza Öztürkçü, Serdar Acar ve Gonca Pehlivan'a teşekkür ederiz.

Derginin tasarım-mizanpaj aşamasında titiz bir çalışmayla *Hece Mitoloji Özel Sayısı*'nı baskıya hazırlayan Hatice Ayan Hızarcıoğlu'na, özel sayının kapak tasarımlarını yapan Azra T. Baysal'a ve derginin okuyuculara ulaştırılması noktasında fevkalâde çaba gösteren Ömer Süha Ergezen'e de teşekkür ederiz.

Gelecek özel sayımız Ocak 2024'te *İsmet Özel Özel Sayısı* olacaktır.

İyi okumalar dileğiyle.

Uğur Polat, Merve N. Türksever

I.
BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

MİTOS'UN TARİHİ¹

"Mitolojik mitler", ilk(s)el toplulukların yaşam kılavuzlarıdır. Zira tanrıların, ruhların, ataların zaman-ötesi deneyimlerinden damıtılmışlardır: Çok önemli ve değerlidirler, 'gerçek'tirler. Kültür antropolojisinin mihenk taşlarını oluştururlar. Alışlageldik kullanışıyla (bireysel ve ortak) mitler, iç-dış, ben-o, canlı-cansız, insan-doğa, gerçek-arzu, sembol-nesne, geçmiş-gelecek vb. ayrımlarının henüz berraklaşmadığı o en erken iç içelik dönemlerinin izlerini taşırlar. Filogenetik erken dönemlerin ayrışmamışlık / iç içelik hali, ontogenezde de tekrarlandığı için günümüz insanına yabancı değildir. Her ne şekilde yorumlanırlarsa yorumlanırlar, bu kadim öykülerde, doğa ile insanın, gerçek ile rüyanın ve yukarıda örneklenen diğer bütün birliktelik ve karşıtlıkların kolaylıkla birbirinin yerine geçtiğini müşahade edebiliriz. Yıldırım, rüzgâr, güneş gibi doğa güçleri cinlerde, tanrılarda kişileştirilir, insan hayvana dönüşebilir, bitkilerin varoluşunu insanların öyküleri açıklar, rüyalar olanların / olacakların birebir karşılığıdır, kaderim başkasına devredilebilir... Evet, -klasik anlamıyla- mitler, -bireysel ya da ortak- arkaik dönemlerin aktarıcısıdır.

Elbette ki bütün kültürlerde mitolojik sistematizasyonlar tespit edilebilir; ve hepsi çok değerlidir. Ancak klasik anlamıyla *mitoloji* dendiğinde ilk akla gelen, Batı düşünce ikliminin kaynağını teşkil eden Yunan ve Roma mitolojisi, daha uzaktan da Doğu Akdeniz ve Orta-Kuzey Avrupa mitolojisidir. Hesiodos ('İşler ve Günler', 'Tanrıların Doğuşu [Theogonia]'; İ.Ö. 8. yüzyıl) ve Homeros ('İliada', 'Odysseia'; İ.Ö. 8. yüzyıl), derledikleri / yorumladıkları mitlerle kadim Yunan kültürünü yoğuran en önemli epik ozanlardır.

Mitlerin mutlaklıkları, -bütün kültürlerde- bilincin gelişim süreci boyunca giderek yumuşamıştır. Antik Yunan tarihçi Herodot (İ.Ö. 484-425) 'mitos'u tarihsel açıdan değersiz bulur, güvenilmez söylenti kategorisine sokar. Mitolojinin evreni ve insanı şekillendiren öyküleri, başlangıçta felsefe ile iç içe bir gelişim göstermiş, ileri dönemlerde mitlerin alegorik yorumları ve soyut kullanımı giderek felsefenin kendini mitolojiden ayırıştırmasına yol açmıştır. Platon (İ.Ö. 427-347), *İliada* ve *Odysseia*'nın yazarı Homeros'ta (İ.Ö. 8. yüzyıl) ahlak dışı safsatadan başka bir şey görmediğini ifade etmiştir:

¹ Bu yazı, M. Bilgin Saydam'ın İstanbul Bilgi Üniversitesi yayınlarından 2007'de çıkan *Ara f' dalıklar / İnsanın Halleri ve Eylemleri: Psikomitolojik Çözümleme* kitabından yazardan izin alarak özel sayıda yayınlamıştır. .

Ksenophanes'ten (İ.Ö. yaklaşık 565-470) bu yana, Yunanlıların, mythos'u yavaş yavaş, metafiziğe ilişkin ve dinsel her türlü değerden arındırdıkları herkesçe bilinir... Logos'a karşıt olduğu kadar zamanla historia'ya da ters düşen mythos en sonunda 'gerçek olarak var olamayan' her şeyi belirtmeye başlamıştır. (Eliade 1993: 9)

Derin anlamları olan, bilgelik ve güç kaynağı bu 'gerçek' öykülere, zamanla birer 'gerçek gerçeklik' değil, 'sembolik gerçeklik' atfedilmeye başlanmış, yorumlarda zenginleşme ve çeşitlenmeler, mitlerin dış dünyanın gerçekliklerine daha *gerçekçi* uyarlanmasını mümkün kılmıştır. Ortak mitlerin, bireysel yorumlarla zenginleştirilmiş versiyonları olarak değerlendirilebilecek İ.Ö. 5. yüzyıl Yunan tragediyalarında bir tür tahrifat görmek mümkündür ki, bu, mitlerdeki gerçekliğin -sosyokültürel gelişime paralel olarak- *Zeitgeist* gereği, uyarlanmaya ve görecelendirilmeye başlandığına işaret etmektedir:

Mit ve Tragedya: Bundan tam olarak ne anlıyoruz? Elbette tragediyalar birer mit değildir. Aksine, tragedya türünün VI. yüzyılın sonunda, mite ait dilin kenttin reel politikası üzerinde etkin olmayı bıraktığı dönemde ortaya çıktığı ileri sürülebilir. Tragedya evreni iki dünya arasında konumlanır ve onun özgünlüklerinden birini ve aksiyonunun doğrudan zembereğini oluşturan şey, onun geçmiş bir zamana aitmiş gibi algılanan ama bilinçlerde hâlâ mevcut olan mite ve Peisistratos'un, Kleisthenes'in, Themistokles'in, Perikles'in kent devleti tarafından alabildiğine hızlı geliştirilmiş yeni değerlere bu ikili göndermedir. Trajik çatışmada kahraman, kral, tiran hâlâ kahramanlık ve mit geleneğine iyice bağlı görünür, ama dramın çözümü onlardan uzaktır; çözüm hiçbir zaman tek bir kahraman tarafından sunulmaz, her zaman yeni kent devletin dayattığı ortaklaşa değerlerin zaferini dile getirir. (Vernant ve Vidal-Naquet 2012: 9)

Tragedyalar mitleri tartışmaya açmakta, mutlaklıklarından şüpheyle yeni bir gerçekliği, dolayısıyla yeni bir insan ve tanrı / dünya tanımlamasını, bağlantılı olarak da aralarındaki ilişkinin kurallarını içeren yeni bir toplum ve hukuk düzenini va'zetmektedir:

[T]ragedya bitmiş, donmuş bir hukuku değil, oluşturulmakta olan bir hukuku ifade eder... [H]ukuki kategoriler hakkındaki muğlak oyun, imkânsızın keşfi, Yunan tragedyasının kurallarından biridir... (Vernant ve Vidal-Naquet 2012: 452, 466)

Mitograf olarak tragedya yazarları, geçiş döneminin uyarmasıyla, geçmiş ve geleceği sorgularlar. 'Aradalık' farkındalığıyla kahramanlarını hem-o / hem-bu / ne-o / ne-bu, ikircikli bir duruma sokarlar. Her şey aynı zamanda başka bir şeydir. Kahraman yaşamsal önemi haiz bir ikileme karşı karşıyadır. Zorunlu olarak

yapmış olsa da, özgür iradesiyle seçmiş olsa da, tragedya kahramanı eylemlerinin sonucuna katlanmak zorundadır. Tragedya ortak ve bireysel bilinç gelişiminin önemli bir sıçramasına ayna tutar. Bu sıçrama, ilginçtir ki, bir paradoksu içerir. *Tragedya kahramanı sıçrarken havada asılı kalandır*, aradığını *tereddüt* şeklinde radikalize eder:

[T]ereddüt, sonuç çıkarma hegemonyasının, eylem zincirinde erekliliğin, eylem ve veri akışında kaçınılmazlığın belirlediği gölgeli tarihsel bölgede bulmuştur kendini öncelikle. Trajik kahramanların eylemlerinin tam ortasında tereddüdün bıraktığı izdir bu: karar alma meraklısı tanrıların kaderi belirleme yetkisinin, eylem ve müdahale gücünün elinden alındığı ve dünyevi becerilerin eline teslim edildiği değişimin ifşa edilmesidir. Bu durumun sistematik işlevi, etkisini ve dinamik istikrarını güvenilir otomatizmlerden alan modern eylem yapılarında da görülmektedir: egemen etkinin asgariye inmesi ve bireysel niyetlerin programlanması anlamına gelir bu... Toplumsal sistemlerde işlem yapmanın koşulu, kurucu karar ve bilgi zafiyetidir ve tam da bu yüzden eylemin önü açılmaktadır, buna karşılık tereddüt sistemde bir bilinç yoğunlaşmasına, hatta sistem bilincine yol açarak eski egemenin karşısına dikilir. İstisnai durumlar da dâhil olmak üzere bütün kararların üstünde karar alan kişi egemendir; oysa tereddüt karar almakla almamak arasındaki duraksama, evrimlerin ve karmaşık sistemlerin büyük ölçüde olası olmadıklarını hatırlatır... (Vogl 2011: 104)

Mitleri, *gerçek* olayların *yanlış* anlaşılması ve yorumlanması olarak açıklayanlar, bu zaman-ötesi öyküleri tarihe bağlama çabasına girerler. İ.Ö. 4. yüzyılın Yunan mitografi Euhemeros, mitleri tarihsel kökleri üzerinden yorumlama yöntemine ismini vermiştir: Euhemeristik yaklaşıma göre mitolojik karakterler, öyküleri tekrar tekrar anlatılırken abartılara, çarpıtmalara, değişimlere uğrayan gerçek tarihsel kişilerdir; mitoloji örtük / saklı tarihtir. Örneğin, Zeus, erken dönemlerde hükmetmiş gerçek bir kraldır; kentorlar, at ve binicilerinin çarpıtılmış bileşik tasviridir. Truva Savaşı tarihî bir olgudur. Çok başlı, başları kesildikçe yenilene, soluğu öldürücü yılan şeklinde betimlenen Lerne Hydrası'nın hakkından alevli oklarla gelen Heraklas, aslında tekrar tekrar yeryüzüne çıkan su kaynaklarıyla bezdiren pis kokulu Lerne bataklığını kurutmaktadır (Grimal 1997).

Mitoloji önemli bir yapı çözüm aşamasındadır. Antik Yunan'da ilk bilimsel adımlar bu çözümlenmeden doğar. Mitlerin dünyayı anlamlı bir bütün olarak açıklama gayreti, insanın edilgen duruşundan çıkamaması hâlinde, kaderini, Homeros ya da Hesiodos'un anlattığı gibi, tanrıların kaprislerinden ve öngörülemez keyfiliğinden kurtarması için yeterli değildir. Doğa olaylarının açıklamalarında, evrensel yasaların olabileceği, hatta olması gerektiği yönündeki natüralist bilimsel ve felsefi yaklaşımlar, kadim mitolojinin reddedilmesinden doğmuştur.

... Hippokrates ve öğrencilerinde, İoniali filozoflarda ve sofistlerde doğa alanı bir proje ve umut olarak ortaya çıkmaya başlar: Fiziksel olguları ve canlı organizmaları içeren, belirgin özelliği süreklilik ve öngörülebilirlik olan bu yeni varlık düzeni, tanrının niyetinden arta kalan şeylerden, hiçbir değeri olmayan birtakım rastlantısal yaratımların ve insanların ürünlerinin arta kalanlarından ayrılır. (Descola 2013: 63-64)

Alanın duayeni antropologlar İngiliz Edward Burnett Tylor² (1832-1917) ve İskoç James George Frazer (1854-1941) gibi geç 19. yüzyıl kuramcıları mitleri bilimin ilkel (primitif) karşılığı olarak görmüşlerdir. Dolayısıyla mitlerin fiziksel dünya ile ilgili olduklarını, dış olayları açıklamak, ya da kontrol altında tutma işlevini gördüklerini iddia etmişlerdir. Tylor'a ['Primitive Culture' 1871] göre ilkel bilim diye bir şey yoktur; salt ilkel dinsellik vardır ve mit dinin alanındadır; ilkel din ise -modern- bilimin ilkel karşılığıdır. Zira ikisi de fizik dünyayı açıklama iddiasındadırlar. Tylor mitleri, açıklayıcı yönünü öne çıkartarak -doğa olaylarını antropomorfik kavramlarla izah eden- ilkel kuramsal bilimin karşılığı (zaman içinde karşısı) olarak tanımlar. Frazer ['The Golden Bough' 1890] mitlerin dış dünyayı etkileme ve kontrol etmeye yarayan, büyü niteliğiyle güç amaçlı ilkel teknoloji özelliğini vurgulamıştır. İlkel din ve mit uygulamalı bilimin karşılığıdır; Frazer burada mitos ve ritus (Lat.) arasında bağlantı kurar. *İlkel din yanlıştır, bilim doğrudur*. Her iki mitolog da 'iyi' bilim ve teknolojinin, 'kötü' bilim ve teknolojiyi kovmasının insanlık tarihi boyunca aşama aşama gerçekleştiğini söyler. Bilimsel ilerleme, doğa olaylarını açıklamadaki etkin nedenlerin tanrılarda, ruhlarda ve sair doğaüstü güçlerde kişiselleştirilmesini gereksiz kılar; her şey 'doğrudan' anlaşılabilir hale gelir. Ancak bilimsel ulaşılabilir alanın dışında kalan 'ruh', 'tanrı' ve 'ölüm sonrası' gibi alanlar dinin ve mitlerin konusunu teşkil etmeye devam ederler.

Mitlerin ritleri, ritlerin mitleri açıklayıcılığı ve anlamlandırıcılığı önemlidir. Önce hangisinin geldiği, anlatının yani şeylerin niçin ve nasıl oldukları ile ilgili kuramları içeren mitlerin mi, uygulamanın yani şeyleri etkileyerek istenilen sonuçların elde edilmesini zorlayan teknolojiyi esinleyen ritlerin mi birincil olduğu tartışmalıdır. Belki her iki insan kurgusunun, anlatsal olsun (mit), eylemsel olsun (rit), birbirini doğurduğunu, anlamlandırdığını ve pekiştirdiğini, yani ancak birlikte bütünü oluşturduklarını söylemek en doğrusu olacaktır. Ritlerin kolektifi bağladığını, birliktelik duygusunu karşılıklı kontrolle pekiştirdiğini unutmamak gerekir. Ritin doğa ile ilişkisi çok önemlidir. Ritte, doğanın geçişleri sembolize ve stilize edilir. Örneğin erişme (*inisiyasyon*) ritlerinde, ergenlikten erişkinliğe biyolojik geçişin yani bulûğün sosyokültürel karşılığı ifadesini bulur. İnsan bu geçiş(me)leri kendi eylemlerine dönüştürerek sahiplenmektedir. Böylece dönüşümün farkındalığı

² Edward Burnett Tylor, 'antropoloji' kavramının isim babasıdır.

arttırılır. Ayrıca dönüşümün sahibi artık doğa değildir, kültürdür. Kültür dönüşümün nedenini bilmektedir ve sahiplenmekte, sorumluluğunu üstlenmektedir. Her şeyin bir anlamı vardır; dolayısıyla her şey bilinebilir ve denetlenebilir: Doğanın bilinmezliği ve denetimsizliği kırılmıştır. Kültür, süreci, Logos³ ve Nomos (*Kelâm ve Nizâm*) çerçevesinde *koşullu* bir kontrol düzeneğine sokar. Bilinirliğin / güvenirliliğin -elbette ki- bedeli olacaktır; ama -her ne ise bu bedel-, karşılığında denetim ve güvenlik sağlanır. *Rit, kültüre borçlandırır*. Ritlerin *ilk* oluşumunda yaratıcı bir hamle mutlaka vardır; *sonrası ise* düzenin devamı için kısıtlayıcı / dışlayıcı, şekillenmeye zorlayıcı olabilir. Yaratıcılığı bastırabilir.

20. yüzyıla geçerken mitoloji yorumlarında çeşitlilik artar. Alman asıllı filolog Friedrich Max Müller (1823-1900) tanrılarda, doğaüstü özellikler yakıştırılarak kısmen kişiselleştirilmiş doğa güçlerini teşhis eder. Tanrılar soyut fikirleri temsil eden sözlerden hareketle kişiselleştirilmiş, mecazlar gerçek varlıklar olarak kabul edilmiştir. Müller mitolojiyi, kavramları nesnelere dönüştürerek öykülediği için 'dil hastalığı' olarak tanımlar. Fransız antropolog Lucien Lévy-Brühl (1857-1939), ilkel düşüncenin prelojik olduğunu ve insanın dünyayla ayrışmamış bir bütün halinde yaşadığını söyler. Bu durum için kullandığı kavram 'participation mystique'tir. İlkel din ve mit, orijinal mistik birliğin yeniden kurulmasını konu alır. Kültür antropolojisinin bir diğer önemli ismi Polonya asıllı Bronislaw Malinowski (1884-1942), mitin doğayı açıklamaktan çok kontrol etmeyi gözettiğini, bilimin doğrudan insan müdahalesiyle kontrol edilebilir dış gerçeklik, mitlerin ise doğrudan müdahaleyle kontrol edilemeyen dış gerçeklik hakkında olduğunu söyler. Alman felsefeci Ernst Cassirer (1874-1945) rasyonel bilimsel zihnin karşılığı olarak logos'a, ancak mitos çalışmalarını üzerinden ulaşılabileceğini söyler. Bir Neo-Kantçı olarak Cassirer gerçeğin kendi başına bilinemeyeceği kanısındadır; 'gerçek' zihinde sembolik formlar üzerinden işlenir. Mitos, -gerçeğin taşıyıcısı- bu sembolik formların en eskisidir; dünyayı olduğu gibi, özne olarak insanı da yapılandırır:

³ "Logos'un düşünsel silsilesi, önce Helenik kültür ile Yahudi kültürünün birleşme noktası, sonra Tanrı'nın İsa formunda ete kemiğe bürünen gücü haline gelmesinden de öncelere, Herakleitos'un ateşine dek gerilere uzanır. Yunanca terim Hint-Avrupa dillerinde 'toplamak' ve daha sonra 'konuşmak' anlamına gelen *lieg* kökünden türemiştir. Yunancada *logos* 'konuşma', 'sözcük', 'akıl' anlamlarına gelir. Latince, *sözcük* kökünü, *okuma* ('okunabilir', 'efsane') ve *seçme* ('zeki', 'toplamak') ile bağlı olan *legere*'ye taşır. Yine de *logos*'a bağlanan güç, zihnin gücü, yani akıl ile zihnin ürünü -konuşulan veya yazılan sözcük- arasında kurulan Helenik özdeşlikten kaynaklanır." (Kovel 1994)

Logos dışarıdadır, 'aşkındır':

"Herakleitos Bir veya Bilge de dediği yüce ilke karşısında, kendi varlığını hiçe saymadan doğruya ulaşamayacağını bilir: 'Beni değil de söylemi Logos'u dinleyenlerin, her şeyin tek ve bir olduğunu kabul etmeleri bilgeliktir' der. Logos, ruhun kendine ilişkin bilgisinde ulaşabileceği sınırların ötesinde ruhu yönettiği gibi, dünyayı da genel olarak yönetir. Hem her gerçekliğin özünde bulunan hem de mutlak olarak her şeyi aşan ve kendinde ne olduğu kavranılamayan Logos, düşünen insanoğlunu, her varoluşu ve onun özel varlık koşulunu belirleyen kendinden irak düşmüşlüğü ve kopmuşluğunu trajik bir biçimde didiklemeğe mahkûm eder." (Tamisier 1993)

‘Tarihsel bilinç’ dediğimiz şey insan uygarlığının çok yeni bir ürünüdür. İnsan, zaman sorununun bilincine ilk vardığında, ıvecen istek ve gereksinimlerinin dar çemberi içerisinde boğulmaktan kurtulduğunda, şeylerin kökenini araştırmaya başladığında, yalnızca mitossal bir köken buldu, tarihsel değil! Dünyayı anlamak için -toplumsal dünyayı olduğu kadar fiziksel dünyayı da- insanın onu mitossal geçmişe yansıtması gerekti. Mitosta biz, şeylerin ve olayların zamandizinsel düzenini saptamanın, bir kozmoloji ve tanrılarla insanların oluşumu kuramını vermenin ilk girişimlerini buluruz. Fakat bu kozmoloji ve oluşum kuramı gerçek anlamda bir tarihsel ayrımı göstermez. Geçmiş şimdi ve gelecek hâlâ bir arada bulunmakta, ayrılaşmamış bir birlik, birbirinden ayırt edilmemiş bir bütün oluşturmaktadırlar. Mitossal zamanın belirli bir yapısı yoktur, o hâlâ bir ‘sonsuz zaman’dır. Mitossal bilincin bakış açısından, geçmiş hiçbir zaman geçmemiştir, her zaman şimdide ve buradadır. (Cassirer 1979: 72-73)

Batı psikolojisinin temelleri büyük ölçüde antik Yunan-Roma düşünce birikimine ve Musevî-Hıristiyan yaşam felsefesine -dolayısıyla mitolojisine- dayanmaktadır; ortaçağ skolastiği, rönesans, reformasyon, aydınlanma ve modernizmin etkisiyle giderek ‘birey(sel)’ yapıda şekillenmiştir. Avrupa tarihi boyunca bireyciliğin dinî, sosyal, siyasal, hukuksal, ekonomik, felsefî ve sanatsal izlerini takip etmek mümkündür (Roland 2003). Bireyselci (*individüalist*) bakış, *bireysel* psikolojiyi bir bilim dalı olarak temellendirir. Mitlerin ele alınışında odak dışarıdan içeriye kayar. Friedrich Nietzsche (1844-1900), Sigmund Freud (1856-1939), Carl Gustav Jung (1875-1961) vb. ile iyice vurgulanmaktadır ki, mitlerin içerik ve dinamiklerinin esasını iç gerçeklik belirler. Freud’un insan topluluklarının ve kültürün oluşum dinamiklerini öyküleştirdiği 1913 tarihli *Totem ve Tabu* kitabı, psikomitolojik literatürün şahıkasıdır. Karl Abraham (1877-1925), Otto Rank (1884-1939), Géza Roheim (1891-1953) gibi bazı erken dönem psikanalitik kuramcılar konuya değerli katkılarda bulunmuşlardır: Mitlerin ve ritlerin yapıtaşları, dış dünyaya yansıtılmış bireysel ya da ortak psikolojik öğelerdir. Bu yansıtmayı (projeksiyon) ve yansıtmalı özdeşimi (projektif identifikasyon) asıl mümkün kılan, erken dönemdeki iç ve dış arası sınırların henüz yerleşmediği, kendilik ve nesne ayrışmasının henüz netleşmediği ilksel yaşantılardır. İlksel / ayrışmamış haz ve acı yaşantılarının öznesi, maddenin ve doğanın içinde geçişken bir sıvımsı özne tarifini karşılar. Dünya henüz bir bütündür. Bu ‘normal’ gelişim döneminin özelliği, içerde algılanan ve hissedilenin dışarıda, dışarıda gerçekleşenin kendinde olmuş gibi yaşantılanabilmesidir. Dolayısıyla denebilir ki; *psikodinamik çözümleme* yaklaşımı ile mit artık bilime aykırı ya da bilim dışı değildir; zira -artık- mit, dış gerçekliğin bilgisini taşıma iddiasında değildir.

Yapısalcılığın kurucu babası Fransız antropolog Claude Lévi-Strauss (1908-2009) mitlerin mantığını çözümleyerek diğer mantık sistemleri ile karşılaştırdığı